

OPŠTINA BIJELO POLJE

Nacrt

***Lokalni akcioni plan integracije Roma
u Opštini Bijelo Polje
za period 2013-2017.***

Bijelo Polje, decembar 2012.god.

Sadržaj:

Uvod.....	3
I Osnovne informacije o opštini Bijelo Polje.....	4
II Normativni okvir.....	4
III Razlozi za donošenje Lokalnog akcionog plana (LAP) integracije Roma.....	5
IV Situaciona analiza.....	5
V Oblasti primjene Lokalnog akcionog plana.....	10
1. Pravni status	10
2. Obrazovanje.....	11
3. Zapošljavanje i prava iz radnog odnosa.....	12
4. Stanovanje.....	13
5. Zdravlje i zdravstvena zaštita.....	14
6. Socijalna i dječija zaštita.....	15
7. Informisanje, sport i kultura.....	16
8. Nasilje u porodici i nasilje nad ženama.....	16
VI Finasiranje.....	17
VII Monitoring i evaluacija realizacije.....	17

Uvod

Lokalni plan akcije za integraciju Roma u opštini Bijelo Polje za period 2013-2017. predstavlja lokalni strateški dokument koji ima za cilj da doprinese unapređivanju položaja stanovništva romske populacije u ovoj opštini, te ostvarivanju i zaštiti njihovih ljudskih prava. Ovaj dokument predstavlja lokalnu platformu politike prema svim važnim pitanjima koja su od značaja za suštinsku i održivu integraciju romske zajednice u javni život i razvoj opštine.

Lokalni plan akcije za integraciju Roma (u daljem tekstu: LAP) obuhvata period od 5 godina i predstavlja rezultat zajedničkog rada lokalne samouprave u opštini Bijelo Polje, tima Misije OEBS-a u Crnoj Gori i predstavnika civilnog društva koji su bili uključeni u prikupljanje relevantnih informacija i pripremu nacrtu LAP-a. Plan sadrži skup prioriteta i sistemskih mjera koje je potrebno implementirati kako bi se postigla integracija Roma u oblastima pravnog, ekonomsko-socijalnog, kulturno-informativnog i sportskog života; nosioce, rokove i potrebna sredstva kao i set instrumenata za praćenje i procjenu uticaja preduzetih mjera. Lokalna samouprava i njeni predstavnici su aktivno podržavali izradu ovog dokumenta, kroz konsultacije i participativno istraživanje potreba zajednice. Podrškom kreiranju ovog plana akcije i njegovim usvajanjem, lokalna samouprava je iskazala spremnost da posvećeno i strateški radi na poboljšanju položaja Roma i njihovom aktivnom uključivanju u lokalnu sredinu.

U izradi LAP-a korišćeni su svi raspoloživi dokumenti, strategije i važeća zakonska rješenja, koji na direktan ili indirektan način uređuju pitanja od važnosti za integraciju romske zajednice na lokalnom nivou. Osim toga, sprovedeno je i ispitivanje potreba sa ciljem da se omogući jasno i precizno sagledavanje statusa Roma na teritoriji opštine, kao i da se dobije odgovor na pitanje u kojoj mjeri je romsko stanovništvo integrisano u lokalnu sredinu, a koje aktivnosti je potrebno sprovesti kako bi se obezbijedilo poboljšanje stanja u datoj oblasti. U svrhu prikupljanja informacija i relevantnih podataka, organizovani su konsultativni sastanci sa predstavnicima romske zajednice, informativni sastanci sa predstavnicima institucija koje djeluju u oblasti socijalne inkluzije, kao i fokus grupe sa predstavnicima nevladinih organizacija koje se bave zaštitom ciljane populacije.

Realizacija ovog Akcionog plana ima za cilj da doprinese poboljšanju kvaliteta i uslova života Roma koji žive na teritoriji opštine Bijelo Polje i da podstakne njihovu integraciju u lokalnu zajednicu. Osim toga, ovakav plan akcije može biti od koristi za bolje planiranje budžeta i pribavljanje nedostajućih sredstava za potrebe realizacije inkluzivnih programa i planova, ali i za bolju pripremljenost opštine za privlačenje i korišćenje kohezivnih fondova Evropske unije. U konačnom, kao instrument socijalne inkluzije, ovaj Akcioni plan teži da doprinese većoj solidarnosti i razumijevanju većinske populacije prema stanovništvu romske populacije, bez koje nema suštinske integracije ove marginalizovane zajednice.

I. Osnovne informacije o opštini Bijelo Polje

Bijelo Polje se nalazi na sjeveroistočnom dijelu Crne Gore, na nadmorskoj visini od 560 m. Prostire se na površini od 924 km². Prema popisu iz 2011.godine na teritoriji Bijelog Polja živi 46 051 stanovnika, što čini 7,43 % ukupnog stanovništva Crne Gore. Prosječna gustina naseljenosti je 49,8 stanovnika na kilometru kvadratnom.

Bijelo Polje ima 5 visokoobrazovnih ustanova, 3 srednje, 17 osnovnih, Školu za osnovno muzičko obrazovanje i Dječiji vrtić.

Bijelo Polje je prepoznato kao višenacionalna sredina u kojoj postoji tradicija zajedničkog življenja, suživota različitih vjerskih, nacionalnih, kulturnih i političkih identiteta. U tom smislu romska nacionalna zajednica u Bijelom Polju uživa prava kao i ostali građani a Lokalni akcioni plan će pomoći da se Romi brže i jače integrišu u društveni život Opštine.

II. Normativni okvir

Shodno prihvaćenim međunarodno-pravnim standardima i pozitivnom zakonodavstvu Crne Gore, zaštita manjina predstavlja obavezu države da pripadnicima manjina obezbijedi sva prava koja uživaju svi građani Crne Gore, uz posebnu obavezu da se manjinama osiguraju dodatna prava kako bi se očuvale njihove specifičnosti – identitet, jezik, kultura, vjera, tradicija, način života. Romi predstavljaju specifičnu manjinsku zajednicu, s obzirom na činjenicu da nisu nacionalno i državnopravno konstituisani i da nemaju državu maticu.

Prema Ustavu Crne Gore, princip zabrane diskriminacije i jednakosti pred zakonom predstavlja osnovni preduslov za uživanje svih ljudskih i manjinskih prava, koji nije uvijek dovoljan za obezbjeđivanje faktičke jednakopravnosti manjine sa većinskom populacijom, posebno za zaštitu identiteta manjinskih zajednica.

Polazeći od teškog položaja Roma, te potrebe uspostavljanja ravnopravnog tretmana ove zajednice i njene integracije u društvene tokove, Crna Gora je donijela niz značajnih dokumenata koji podrazumijevaju preduzimanje mjera afirmativne akcije u statusno-pravnoj, prosvjetno-kulturnoj, zdravstvenoj, ekonomsko-socijalnoj, stambenoj i drugim oblastima: Strategiju za poboljšanje položaja Roma u Crnoj Gori 2012 – 2016.godine sa jednogodišnjim Akcionim planom za njenu realizaciju; Strategiju razvoja i redukcije siromaštva 2007-2011; Nacionalni Akcioni plan za Dekadu uključenja Roma 2005 – 2015.godine; Zakon o zabrani diskriminacije; Zakon o manjinskim pravima i slobodama; kao i Zakon o lokalnoj samoupravi kojim je propisana obaveza lokalnih samouprava da obezbjeđuju jednaku zaštitu prava i na zakonu zasnovanih interesa lokalnog stanovništva. Pravo na obrazovanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu regulisani su Zakonom o osnovnom obrazovanju i vaspitanju; Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju.

III. Razlozi za donošenje Lokalnog akcionog plana integracije Roma

Opština Bijelo Polje preduzima značajne aktivnosti na planu integracije Roma. Opština aktivno učestvuje u rješavanju stambenih potreba ove zajednice, kreiranju i realizaciji programa zapošljavanja u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje kroz program „Javni radovi”, kao i poboljšanju njihovog materijalnog položaja, uglavnom kroz programe jednokratne pomoći i pomoći u vidu obezbeđivanja drva za ogrev i pomoć u kupovini hrane i namirnica. Usvojen je LAP za djecu i LAP za mlade, za rodnu ravnopravnost i LAP za socijalnu inkluziju. Osim toga, lokalna samouprava aktivno sarađuje sa predstavnicima romske zajednice, institucijama obrazovnog sistema, socijalne i zdravstvene zaštite, međunarodnim i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom prava ove populacije.

I pored preduzetih mjera, položaj Roma na lokalnom nivou i dalje karakterišu sledeći parametri:

- visoka stopa nezaposlenosti;
- niska obrazovna postignuća;
- slabo imovno stanje koje se odražava na kvalitet života i zdravstveno stanje;
- prisustvo stereotipa, društvena izolovanost i marginalizacija;
- nedovoljno učešće u socijalnom i kulturnom životu zajednice;
- nedovoljna saradnja unutar same romske zajednice;
- nepoznavanje nadležnosti lokalne samouprave i načina učešća u vršenju lokalnih poslova;

Osim toga, partnerstvo između lokalne samouprave, institucija i nevladinog sektora još uvijek nije razvijeno u dovoljnoj mjeri. Koordinacija između lokalne uprave i sektorskih institucija uglavnom nije institucionalizovana i najčešće se svodi na razmjenu informacija i izvještaja o radu. Ove činjenice su opredijelile donošenje LAP-a, čiji specifični ciljevi su usmjereni na stvaranje uslova za kvalitetnu i pristupačnu zdravstvenu i socijalnu zaštitu, kvalitetno i dostupno obrazovanje, ostvarivanje prava na rad, kao i veće uključivanje Roma u procese donošenja odluka na lokalnom nivou i očuvanje njihovih kulturnih posebnosti.

IV. Situaciona analiza

1. Broj i struktura porodice

Prema anketi koju su sprovele nevladine organizacije „Bjelopoljski demokratski centar” i „E-Roma” u periodu jul-septembar, na teritoriji opštine Bijelo Polje je evidentiran 371 stanovnik romske populacije, što čini 0,08 % od ukupnog broja stanovnika u Opštini. Od ovog broja, 360 je domicilnih i 11 interno raseljenih lica.

Domicilni Romi posjeduju lična dokumenta u procentu iznad 90 %. Određen broj nema ličnu dokumentaciju te je za njih potrebno sprovesti proceduru registracije.

U naselju Rakonje jedno lice ima status stranca sa privremenim prebivalištem.

U naselju Gornji Grad – Ploča postoji 11 lica koja nemaju crnogorski pasoš.

Romsku populaciju na teritoriji opštine čini 92 domaćinstva. Prosječan broj članova domaćinstva je 4,03 člana.

2. Obrazovanje

Obrazovni nivo romske populacije na teritoriji opštine Bijelo Polje je veoma nizak.

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje na teritoriji Opštine, odvija se u JPU Dječiji vrtić „Dušo Basekić“, 17 osnovnih škola, 3 srednje i 5 fakultetskih jedinica.

Na području opštine Bijelo Polje nema pripadnika romske populacije koji pohađaju predškolsko obrazovanje.

Djeca romske populacije na području Opštine pohađaju 3 osnovne škole i to: OŠ „Pavle Žižić“ u Njegnjevu-27 učenika, OŠ „Marko Miljanov“ - 8 učenika i OŠ „Risto Ratković“ - 13 učenika. Dakle, u ovim obrazovnim ustanovama u školskoj 2012/2013. ukupno je upisano 48 učenika romske populacije. Ni jedan nastavnik u pomenutim školama ne govori niti razumije romski jezik. U tekućoj školskoj godini dva pripadnika romske populacije je upisalo Srednju stručnu školu, od kojih je jedan napustio školovanje zbog odlaska u inostranstvo.

Niko od pripadnika romske populacije ne pohađa studentske programe u Bijelom Polju.

Razlozi za nizak nivo integrisanosti u obrazovni sistem ogledaju se u postojanju jezičke barijere, lošoj informisanosti, slabom materijalnom položaju i niskom stepenu svijesti roditelja o značaju i prednostima obrazovanja.

3. Zaposlenost

Zapošljavanje predstavlja jednu od najvažnijih komponenti društvene integracije, koje se može negativno odraziti i na sve druge segmente društvene zajednice i na sve starosne strukture.

Nedovoljan stepen stručnog obrazovanja presudno utiče na nisku stopu zaposlenosti romske populacije u opštini Bijelo Polje.

Zapošljavanjem i razvojem ljudskih resursa na teritoriji opštine, institucionalno se bavi Zavod za zapošljavanje - Biro rada u Bijelom Polju koji se u svim svojim aktivnostima pridržava načela jednake dostupnosti, postupanja i zabrane diskriminacije u zapošljavanju. Biro rada obavještava lica koja traže zaposlenje o mogućnostima i uslovima za zapošljavanje, posreduje u zapošljavanju, sprovodi profesionalnu orijentaciju i savjetovanje o izboru zanimanja, pruža savjete poslodavcu i licu koje traži zaposlenje. Takođe, Biro rada organizuje dodatnu obuku u skladu sa zakonom i sprovodi programe i mjere aktivne politike zapošljavanja.

Na evidenciji Biroa rada ukupno je registrovano 3 856 nezaposlenih, od čega 1 660 žena i 2 196 muškaraca. Na Birou rada registrovano je 198 pripadnika romske populacije, od čega 104 muškarca i 94 žene, bez kvalifikacije.

U lokalnoj upravi nije zaposleno ni jedno lice iz romske populacije. Pripadnici ove populacije se većinom bave sakupljanjem sekundarnih sirovina, prodajom tekstilne robe na pijačnim mjestima, obavljanjem sezonskih poslova, a evidentirana je i pojava prosjačenja, posebno među mlađom populacijom.

Dva pripadnika ove populacije se nalaze u radnom odnosu kod JKP »Lim« i isti obavljaju poslove na sakupljanju komunalnog otpada i održavanju javnih površina.

Kroz program javnih radova koji realizuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore u saradnji sa Opštinom, angažovano je 10 pripadnika romske populacije na sezonskim poslovima održavanja i uređenja javnih površina.

4. Uslovi stanovanja i života

Na području opštine Bijelo Polje Romi žive u pet naselja: Rakonje (186), Strojtanica (143), Nedakusi (12), Loznice (14) i Gornji Grad-Ploča (16).

Većina stanovništva romske populacije živi u prigradskim naseljima. Kvalitet stanovanja nije na zadovoljavajućem nivou. Loš kvalitet i opremljenost stanova, neadekvatni infrastrukturni uslovi, visok procenat nelegalno sagrađenih objekata i mali broj u vlasništvu, predstavljaju ključne karakteristike uslova života u ovim naseljima. U toku je postupak usvajanja Prostornog plana opštine Bijelo Polje kojim će se definisati zone individualne i stambene gradnje koje će obuhvatiti i naprijed pomenuta naselja.

U prigradskom naselju Rakonje, nastanjen je najveći broj građana romske populacije (186).

Naselje se nalazi uz magistralni put, na obali Lima, ima solidnu komunalnu infrastrukturu, broji 28 objekata od čega 26 od čvrstog materijala i dvije barake.

Objekti su priključeni na elektro-sistem i gradsku vodovodnu mrežu ali i neadekvatnu atmosfersku i fekalnu kanalizaciju koja ide u rijeku Lim.

Zbog položaja naselja i blizine magistralnog puta stanovništvo je izloženo stalnim bezbjednosnim rizicima, a posebno djeca.

U naselju Strojtanica živi 143 pripadnika romske populacije u 28 objekata od čvrstog materijala i tri barake. Objekti su priključeni na elektro-mrežu, vodovodnu mrežu i neadekvatnu kanalizacionu mrežu. Kanalizacione cijevi su direktno usmjerene u korito rijeke Lim a u naselju se nalaze deponije otpada. Strateškim razvojnim planom opštine Bijelo Polje je predviđena izgradnja kolektora otpadnih voda i sistema za prečišćavanje u zoni naselja Strojtanica.

U naselju Nedakusi koje se nalazi uz željezničku stanicu živi 12 lica romske nacionalnosti u jednom objektu od čvrstog materijala i četiri barake.

U naselju Loznice živi 14 lica u jednom objektu od čvrstog materijala i tri barake.

U naselju Gornji Grad-Ploča živi 16 lica u tri objekta od čvrstog materijala i jednoj baraci sa solidnom komunalnom infrastrukturom.

5. Socijalna i dječija zaštita

Preko Centra sa socijalni rad opštine Bijelo Polje građani mogu ostvariti sledeća prava iz oblasti socijalne i dječije zaštite: MOP, tuđa njega i pomoć, lična invalidnina, jednokratne pomoći, pomoć u školovanju djece, povlašćena vožnja, zdravstveno osiguranje, ljetovanje djece, smjestaj u domove za lica bez roditeljskog staranja, pravo na troškove sahrane i dr.

Sistemom socijalne zaštite na teritoriji opštine Bijelo Polje obuhvaćeno je ukupno 60 romskih porodica- korisnika MOP-a i 6 domaćinstava korisnika tuđe njege i pomoći. Pravo na jednokratnu pomoć u tekućoj godini su koristile 154 osobe, pravo na dječiji dodatak 102 lica, pravo na zdravstveno osiguranje preko Centra za socijalni rad koristile su četiri osobe i pravo na troškove sahrane dva domaćinstva.

Pored toga i opština Bijelo Polje izdvaja određena sredstva na ime jednokratne pomoći za pripadnike romske populacije.

6. Zdravlje i zdravstvena zaštita

Funkcionisanje sistema zdravstvene zaštite na lokalnom nivou je primarno određeno zdravstvenom politikom i zakonskom regulativom, kao i potrebama i mogućnostima lokalne zajednice. U skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zdravstvenom osiguranju, sistem zdravstva je organizovan na tri nivoa:

- **primarni**, kojeg čine domovi zdravlja, u kojima je nosilac zdravstvene zaštite izabrani doktor u ambulantu, odnosno timovi izabranih doktora,
- **sekundarni**, kojeg čine opšte i specijalne bolnice, gdje se zdravstvena zaštita obezbjeđuje preko specijalističkih ambulanti i bolničkih postelja,
- **tercijarni**, kojeg čine Klinički centar Crne Gore i Institut za javno zdravlje.

Pripadnici romske populacije imaju pravo na zdravstvene usluge koje su dostupne i ostalim korisnicima zdravstvene zaštite. Usluge iz oblasti reproduktivnog i seksualnog zdravlja ostvaruju se posredstvom izabranih ginekologa u domovima zdravlja, a porođaj se može ostvariti u svakom porodilištu u Crnoj Gori. Vakcinacija djece se sprovodi putem izabranog pedijatra i putem posjeta medicinskih timova naseljima. Povremeno se organizuju kampanje o dostupnosti usluga zdravstvene zaštite, u prvom redu obavještanje o značaju i prednostima korišćenja instituta izabranog doktora i usluga centara podrške u zdravstvenim ustanovama, kao i posjete medicinskih timova naseljima. Najveća udaljenost naselja u kojem živi romska populacija do najbliže zdravstvene ustanove iznosi 6 km (naselje Strojtanica).

Loš kvalitet stanovanja, neadekvatni higijensko-sanitarni uslovi, ekstremno siromaštvo i nizak stepen zdravstvene kulture utiču na zdravstveno stanje pripadnika romske populacije, što pokazuje kraći životni vijek u odnosu na opštu populaciju.

Na sagledavanju stanja u pogledu zdravstvene zaštite Roma na lokalnom nivou utiče i činjenica da se evidencije u zdravstvenom sistemu ne vode po etničkoj, nacionalnoj ili nekoj drugoj pripadnosti korisnika prava na zdravstvenu zaštitu. Uvidom u podatke o nosiocu osiguranja i svojstvu osiguranika, može se ostvariti pristup određenim podacima iz kojih se vidi da većina pripadnika romske populacije, djece i odraslih, ima izabranog doktora.

7. Informisanje, sport i kultura

Imajući u vidu da je Sloboda izražavanja i informisanja jedno od temeljnih ljudskih prava svakog demokratskog društva proklamovana je međunarodnim dokumentima, kao i domaćim zakonodavstvom u Crnoj Gori. Informisanje romske populacije u Crnoj Gori realizuje se kroz programe nacionalnih javnih radio-difuznih servisa Radio Crne Gore i Televizija Crne Gore, kao i putem brojnih programa i projekata koje realizuju nevladine organizacije u saradnji kako sa lokalnim tako i sa nacionalnim javnim emiterima, kao i komercijalnih elektronskih medija gdje, uglavnom, postoje posebne emisije bilo na romskom (uz titlovan prevod), bilo na crnogorskom jeziku.

Činjenica je da izostaje puna informisanost romske zajednice o načinima i mogućnostima učešća u kulturnom, sportskom i javnom životu Opštine i donošenju odluka od interesa za romsku populaciju.

U Opštini Bijelo Polje funkcioniše lokalni radio-difuzni servis "Radio Bijelo Polje" koji obezbjeđuje u godišnjim ugovorima obaveznih programskih sadržaja od javnog interesa kao što su programi Dekade Roma I druge informativne emisije od značaja za romsku populaciju. Lokalni javni radio-difuzni servis nije organizovao emisiju o Romima na romskom jeziku.

Pored toga, treba napomenuti da su realizovane emisije za integraciju romske populacije na radiju "Adriatik" koje su prije svega imale za cilj da predstavljaju trenutni položaj pripadnika romske populacije i ukažu nadležnim ustanovama i institucijama da preduzmu odgovarajuće mjere i radnje kako bi se radilo na poboljšanju položaja romske populacije u Bijelom Polju. U pomenutim emisijama koje su se realizovale, obuhvatile su program NVO "Adriatik Stars" koji je realizovao emisije od značaja za romsku populaciju. Takođe NVO "Bjelopoljski demokratski centar" je realizovao program pod nazivom "Informativni program na romskom jeziku "Nek se čuje naš glas". U proteklom vremenskom periodu na lokalnoj Televiziji "SUN" realizovane su emisije pod nazivom "Garavi sokak".

Kada je u pitanju razvoj i afirmacija sportskih aktivnosti treba istaći da na području Opštine Bijelo Polje djeluje Omladinski fudbalski klub "E-Roma" koji se takmiči u Sjevernoj fudbalskoj regiji. U pomenutom klubu treniraju omladinci romske populacije kojima se pruža prilika da učestvuju u takmičenjima pomenutog kluba. Finansijsku podršku radu kluba pruža Opština Bijelo Polje.

Jezik, usmena kultura, muzika i tradicionalna materijalna kultura Roma imaju istaknuto mjesto u planovima i programima gotovo svih evropskih zemalja, u kojima su već stvorene odgovarajuće institucije i ustanove. Po uzoru na te zemlje i u Crnoj Gori treba stvarati takve programe, institucije i ustanove za pripadnike romske populacije. Putem garantovanih kolektivnih prava Romi mogu neposredno ili preko svojih posrednika da učestvuju u odlučivanju o pojedinim pitanjima u vezi sa njegovanjem svoje kulture, ostvarivanjem prava na obrazovanje, informisanje i službenu upotrebu jezika i pisma u skladu sa zakonom.

Pravo na očuvanje posebnosti predviđa pravo na izražavanje, čuvanje, njegovanje, razvijanje i javno izražavanje nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti, zatim veze i saradnje sa sunarodnicima izvan teritorije Crne Gore i td.

Pripadnici romske populacije nijesu uključeni u kulturni život i sadržaje koje organizuju institucije kulture na području Opštine.

8. Nasilje nad ženama i nasilje u porodici

Prema istraživanju Centra za romsku inicijativu Crne Gore (CRI), pokazao se veoma uočljiv problem porodičnog nasilja u romskim porodicama, međutim primijetna je umanjnost ozbiljnosti problema jer se uglavnom pozivaju na romsku tradiciju i običaje.

Jedan od tih oblika nasilja smatra se ugovaranje brakova romskih djevojčica, pa čak trgovina njima, što se smatra najgrubljim oblikom kršenja ljudskih prava. Nasilje se rijetko prijavljuje nadležnim institucijama. U Bijelom Polju je samo jedan slučaj nasilja procesuiran. Romske žene su svakodnevno izložene nasilju, ali su opet prinudjene da ostanu u tim uslovima zato što ne mogu same da se izdržavaju. Posljednjih godina je primijetno povećanje broja zakonskih bračnih zajednica, ali je i veliki broj sudskih razvoda. Jedan od zastupljenijih razloga za razvod navodi se nasilje u porodici. Razlozi za ovu pojavu leže u činjenici niskog nivoa obrazovanja, tradicionalnom shvatanju o položaju i ulozi žene, nedovoljnoj informisanosti i niskom nivou svijesti o pravima žena i problemima koji proizilaze iz nasilja.

U Opštini Bijelo Polje osnovan je Centar za podršku djeci i porodici, u okviru kojega postoji Centar za prihvatanje žena žrtava nasilja i porodično savjetovalište. Takođe, Opština Bijelo Polje je

usvojila Akcion plan za rodnu ravnopravnost za period 2010 – 2012. God. iz koga je proisteklo i otvaranje kancelarije za rodnu ravnopravnost.

V. Oblasti primjene Lokalnog akcionog plana

Problemi sa kojima se suočava romska zajednica u opštini Bijelo Polje, a koji su identifikovani situacionom analizom, u potpunosti se uklapaju u probleme i prioritete koji postoje na nivou države i koji su prepoznati Strategijom za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016.godine, u oblastima pravno-političkog, obrazovnog i ekonomsko-socijalnog života. Stoga su kroz Lokalni akcioni plan za integraciju Roma za period 2013-2017, strateški koncipirane mjere i aktivnosti koje lokalna samouprava treba da preduzme u narednih 5 godina u saradnji sa ostalim akterima (Centrom za socijalni rad, obrazovnim institucijama, zdravstvenim ustanovama, nevladinim organizacijama, medijima, međunarodnim organizacijama, itd.) u sljedećim prioritetnim oblastima:

- o Pravni status
- o Obrazovanje
- o Zapošljavanje i prava iz radnog odnosa
- o Stanovanje
- o Socijalna i dječija zaštita
- o Zdravlje i zdravstvena zaštita
- o Kultura, sport i informisanje
- o Nasilje u porodici i nad ženama

OBLAST: PRAVNI STATUS

CILJEVI	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	FINANSIRANJE	Nosioci aktivnosti
1.Povećanje broja lica romske populacije sa regulisanim pravnim statusom	-Organizovanje informativnih sastanaka u zajednici o uslovima i načinima regulisanja pravnog statusa -Podjela promotivnog materijala -Medijska kampanja o prednostima i mogućnostima rješavanja statusnih pitanja Roma -	Broj organizovanih radionica -Broj podijeljenog materijala -Broj realizovanih emisija		SO-e MPiS MPRS NVO

2.Pomoć u obezbjeđivanju dokumentacije potrebne za regulisanje statusa	Uspostaviti kontakte sa državama u region radi razmjene podataka i informacija potrebnih za regulisanje pravnog statusa pripadnika Roma koji žive u Bijelom Polju	Povećan broj lica sa kompletnim dokumentima potrebnim za rješavanje statusnih pitanja		
3.Pomoć licima sa smetnjama u razvoju i onima koji žive ispod granice siromaštva koji nijesu u mogućnosti da pribave dokumenta	Identifikovati ekstremno ugrožene porodice i porodice lica sa smetnjama u razvoju da pribave potrebna dokumenta -Pružiti potrebnu pomoć za pribavljanje dokumenata	Broj ekstremno ugroženih porodica, i porodica lica sa smetnjama u razvoju koje su indentifikovane i kojima je pružena pomoć u pribavljanju dokumenata		MUP MRSS,Centar za socijalni rad Opština BP NVO
4.Informisanost populacije Roma o važnosti ličnih dokumenata i upisa djece u matični registar državljana	Sprovesti informativne kampanje među RE o značaju posjedovanja ličnih dokumenata i upisa djece u Matični registar rođenih i Registar državljana, -Sprovođenje medijske kampanje	Broj lica koje su upisala djecu u registre matične knjige rođenih, registar državljana Broj lica koja su regulisala lična dokumenta -Broj medijskih kampanja		MUP MRSS,Centar za socijalni rad Opština BP NVO

OBLAST: OBRAZOVANJE

CILJEVI	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	FINANSIRANJE	Nosioci aktivnosti
1.Uključiti sto veci broj djece romske populacije u obrazovni sistem	-animiranje roditelja Finansijska podrška porodicama (za nabavku odjeće, obuće ,udžbenika i školskog pribora) -definisanje podrške, praćenja rada i kontrole kvaliteta znanja	broj djece uključene u predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje		SO-e MPiS MPRS NVO
2.Uključiti djecu romske populacije u predškolske ustanove	-utvrđivanje broja zainteresovanih roditelja za uključivanje djece u ustanove predškolskog vaspitanja i obrazovanja -kontakti sa rukovodstvom predškolskih ustanova u cilju	Broj upisane djece		Vrtici Roditelji SO-e MPiS NVO

	upisa djece kroz afirmativnu akciju			
3. Povećati broj djece u početnim razredima osnovne škole	-animiranje roditelja -obezbjedjivanje školskog pribora i udžbenika za polazak u školu -obezbjedjivanje prevoza za učenike romske populacije	Obezbjedjeni udzbenici i skolski pribor -broj djece koja su korisnici udžbenika i školskog pribora		Roditelji SO-e MpiS MRSS NVO
4.Motivisati i povećati broj pripadnika Roma u visim nivoima obrazovanja	-Obezbjedjivanje odgovarajucih stipendija za srednjoškolske i studente	Obezbjedjene stipendije -broj srednjoskolaca i studenata koji primaju stipendije		MPiS SO-e
5.Podrska roditeljima učenika	-Radionice i fokus grupe sa roditeljima za nastavak školovanja -osposobljavanje roditelja ili odraslih članova porodice za pomoc djeci pri savladavanju nastavnih sadržaja	Broj radionica i uključenih roditelja		MPiS ZZZ, NVO
6.Poboljšanje školskog uspjeha	-Sprovođenje dopunske nastave (prevazilazelje jezičkih barijera,pomoc u izradi zadataka i sl.) -Uključivanje romskih asistenata za pomoć u nastavi -Rad asistenata po pdgovarajucim programima(rad u skoli i individualni rad u porodici)	Broj casova dopunske nastave po skolama i po predmetima -Broj uključenih asistenata u nastavi -Broj porodica i djece obuhvacenih podrškom		MPiS Skole NVO/donacij e
Uključivanje romskih asistenata za pomoc u nastavi	Rad asistenata po odgovarajucim programima(rad u skoli i individualni rad u porodici)	Broj asistenata -broj djece i porodica obuhvacenih podrškom		MPiS Skole NVO/donacij e Porodice

OBLAST : ZAPOSŁJAVANJE I PRAVA IZ RADNOG ODNOSA

CILJEVI	AKTIVNOSTI	INDIKATOR I	FINANSIRAN JE	Nosioci aktivnosti
1.Upoznavanje romske populacije o pravima, obavezama i programima mjera aktivne politike zapošljavanja	Informativni razgovori, flajeri, medijske kampanje	Broj informativnih razgovora, flajera, medijskih kampanja	Redovna aktivnost	ZZZCG Biro rada BP, NVO, SO-e

2.Uključivanje romske populacije u programe pripreme za uključivanje za tržište rada(obuke,samozaposljavanje,funkcionalno opismenjavanje,informatičko opismenjavanje...)	Organizovanje radionica, obuka i programa	Broj učesnika u pripremi za zaposljavanje	Redovna aktivnost	MRSS,ZZZCG Biro rada BP, SO-e, Unija poslodavaca
3.Stimulisanje poslodavaca za zapošljavanje pripadnika romske populacije i prevazilaženje stereotipa i predrasuda kod poslodavaca	-edukacija poslodavaca u cilju razbijanja predrasuda -stimulisanje zapošljavanja pripadnika RE populacije uvodjenjem subvencija	-broj poslodavaca koji su prošli edukaciju -broj poslodavaca koji koristi subvencije	-Redovna aktivnost -Redovna aktivnost	SO-e,Unija poslodavaca, ZZZCG NVO
4.Zapošljavanje pripadnika RE populacije na području opštine B.Polje	- istraživanje i analiza tržišta rada i pronalaznja slobodnih radnih mjesta - Otvaranje kancelarije za saradnju lok.uprave sa RE populacijom	Broj zaposlenih -Otvorena kancelarija	Redovna aktivnost	SO-e, ZZZCG Biro rada BP, Ministarstvo rada i soc.staranja, EU fondovi i NVO

OBLAST: STANOVANJE

CILJEVI	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	FINANSIRANJE	Nosioci aktivnosti
1.Pravno definisanje socijalnog stanovanja	Donošenje odgovarajućih odluka koje regulišu ovu oblast -Implementacija zakona o nelegalno sagrađenim objektima -Izrada lokalne studije			
2.Obezbjediti kolektivnog stanovanja	-izgradnja stambenih jedinica za stanovanje -informativni razgovori sa romskom populacijom u fokus grupama o kolektivnom stanovanju -medijska kampanja	Broj stambenih jedinica(broj useljenih porodica) -Broj informativnih razgovora -Broj emitovanih emisija i reklama		SO-e MRSS JUCentar za socijalni rad NVO, Medjunarodni donatori
3.Omogucavanje legalizacije objekata koji se uklapaju u postojeće DUP, PUP planove	Legalizovanje objekata -stimulativne mjere za legalizaciju objekata za romsku populaciju	Broj legalizovanih objekata		OP.BP

4.Unapredjenje uslova stanovanja RE populacije	-Priključenje stambenih objekata na infrastrukturu (put, vodovod , kanalizacija, struja..) -pruzanje pomoci za saniranje i poboljšanje uslova stanovanja u postojećim objektima -izmještanje naselja u skladu sa planovima -Uklanjanje deponija za otpad iz naselja i okoline gdje žive pripadnici romske populacije -Izgradnja novih stambenih jedinica za pripadnike romske populacije	Broj objekata priključenih na infrastrukturu Broj stambenih jedinica u kojima su poboljšani uslovi stanovanja Broj izmještenih naselja Broj uklonjenih deponija Broj izgrađenih stambenih jedinica		OP.BP J.P.(Javna preduzeća) MRSS Direkcija za izgradnju
--	--	--	--	---

OBLAST: ZDRAVSTVENA ZASTITA

CILJEVI	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	FINANSIRANJE	Nosioci aktivnosti
1.Unapredjenje kvaliteta i pristupačnosti zdravstvene zaštite romskoj populaciji na području Opštine Bijelo Polje	-Praćenje stanja u oblasti zdravlja i zdravstvene zaštite romske populacije -Informisanje romske populacije o načinu ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu(pravo na izabranog doktora, besplatnu zdr.zast.) -Posjeta zdravstvenih radnika romskim porodicama radi primjene preventivnih mjera zdravstvene zaštite	Broj pripadnika romske populacije koji su informisani Broj posjeta i preventivnih pregleda		MZCG JZU Obrazovne institucije NVO
2.Edukacija romske populacije o pravima zdravstvene zaštite i načinima ostvarivanja tih prava	-Informativne emisije u medijima -Edukativne informativne radionice -Distribucija edukativnog materijala -Predavanje i distribucija informativnog materijala o planiranju porodice i kontracepciji	-Broj emisija -Broj radionica -Broj distribuiranog edukativnog materijala		
3.Podsticanje i usmjeravanje pripadnika	-Edukativne radionice -Fokus grupe	Broj pripadnika romske populacije		MRSS MZCG

romske populacije da izaberu svog doktora	-Medijske kampanje -distribucija edukativnog materijala	koji su izabrali svog doktora		JZU NVO
---	--	-------------------------------	--	------------

OBLAST: SOCIJALNA I DJEČIJA ZAŠTITA

CILJEVI	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	FINANSIRANJE	Nosioci aktivnosti
1.Unapredjenje kvaliteta i pristupacnosti socijalne i dječje zaštite za rome	-informativne kampanje u romskim naseljima o uslovima za ostvarivanje prava u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti -pomoc pri obezbijedjivanju dokumentacije za ostvarivanje prava	-Broj sprovedenih kampanja -Broj pripadnika romske populacije koja je informisana o nacinima ostvarivanja pomenutih prava -broj lica kojima je pruzena pomoc		MRSS NVO
2.Prevenција maloljetnickih vanbracnih zajednica i prisilnih/ugovorenih brakova	-rad multidisciplinarnih timova pri Centru za socijalni rad sa romskom populacijom	Broj odrzanih radionica		JU Centar za socijalni rad MUP NVO
3.Prevenција prosjacenja	-Informativne kampanje sa romskom populacijom -Akcije suzbijanja prosjacenja	Broj informativnih kampanja		MUP JU Centar za socijalni rad NVO
4.Ukljucivanje romske djece i starih sa smetnjama u razvoju u odgovarajuće ustanove socijalne zaštite	-boravak djece romske populacije u JU Dnevni centar Tisa -korišćenje usluga igračkoteke -smještaj starih i iznemoglih lica u Dom starih	Broj djece koja borave u Dnevnom centru-igračkotecu, Broj starih i iznemoglih lica u Dom starih		JU Centar za socijalni rad -JU Dnevni centar Tisa NVO Udruženje djece i roditelja sa smetnjama u razvoju „Oaza„

OBLAST: INFORMISANJE, SPORT I KULTURA

CILJEVI	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	FINANS IJSKA SREDS TVA	NOSIOCI POSLA
1.Povećanje stepena informisanosti pripadnika romske populacije na romskom jeziku	-izdavanje biltena na romskom i maternjem jeziku (dvojezično) -redovne emisije na romskom jeziku na lokalnom radiju Bijelo Polje -periodične emisije na romskom jeziku –TV SUN	Broj odstampanih i distribuiranih biltena -Broj emisija		Opština NVO E –Roma JU Centar za kulturu Lokalni javni servis Radio Bijelo Polje TV SUN
Stvaranje uslova za uključivanje RE populacije u sportske aktivnosti	-animiranje mladih romske populacije za bavljenje sportskim aktivnostima -izgradnja sportskog terena za potrebe fudbalskog kluba E-Roma	Broj animiranih mladih Izgradjen sportski teren		OP.BP JUCentar za sport i rekreaciju FSCG NVO
Veci stepen ucesca pripadnika romske populacije u kulturnim sadržajima Opštine	-animiranje pripadnika romske populacije za uključivanje u KUD„Tekstilac,, -Organizovanje manifestacije„Dani romske kulture,,(7. i 8.april)	Broj uključenih u rad KUD/a Organizovanae manifestacije -svečano obilježen svjetski dan Roma		JU Centar za kulturu KUD Tekstilac Romski savjet Ministarstvo za manjinska prava NVO

OBLAST: NASILJE NAD ZENAMA I NASILJE U PORODICI

CILJEVI	AKTIVNOSTI	INDIKATORI	FINANSIJSKA SREDSTVA	NOSIOCI POSLA
Eliminacija svih oblika nasilja nad ženama i maloljetnim licima romske populacije	Edukacija i javne kampanje za pripadnike romske populacije o zaštiti od nasilja u porodici, edukacija o Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoci	Broj održanih edukacija i organizovanih kampanja Broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici		MUP CZPDİP JU Centar za soc.rad NVO
Podizanje svijesti romske populacije o problemima nasilja u porodici i porodičnoj zajednici	Tribine, okrugli stolovi Informat.radionice	Broj tribina, okrug.stolova Broj inf. radionica		MUP NVO CZSR

Jacanje kapaciteta romskih NVO u borbi protiv nasilja u porodici	Ukljucivanje predstavnica romske populacije u timove za sprovodjenje lokalnih akc.planova za rodnu ravnopravnost. Edukacija romskih NVO	Ukljucenost predstavnica romske populacije u tim za rodnu ravnopravnost Broj odrzanih edukacija (treninga)		Opstina NVO Medjunar.orga nizacije
--	---	---	--	------------------------------------

VI. Finansiranje

Procjena finansijskog uticaja LAP-a na lokalni budžet i izrada finansijskog okvira za njegovu realizaciju sprovedeni su u saradnji sa predsjednikom Opštine Bijelo i Sekretarijatom za finansije. Na osnovu planiranih mjera koje treba preduzeti u sljedećem petogodišnjem periodu, predviđeno je da se budžetom Opštine godišnje opredjeljuje odgovarajući iznos za finansiranje dijela aktivnosti koje su predviđene LAP-om.

Osim sredstava iz budžeta Opštine Bijelo Polje, realizacija planiranih aktivnosti će se finansirati i kroz državni budžet, kao i kroz raspoloživa sredstva međunarodnih i domaćih donacija i programa bespovratne pomoći, a posebno kroz izradu projekata koje finansira EU, a koja su dostupna lokalnim samoupravama, institucijama i nevladinom sektoru u Crnoj Gori.

VII. Monitoring i evaluacija realizacije

Monitoring i evaluacija predstavljaju veoma važan segment implementacije svakog strateškog dokumenta i kontrole kvaliteta i uticaja ostvarenih rezultata koji ima za cilj da omogući praćenje dinamike i uspješnosti realizacije, ali i eventualno revidiranje postojećeg dokumenta, u skladu sa potrebama zajednice i identifikovanim izazovima u primjeni.

Za sprovođenje monitoringa i evaluacije, biće zadužen Tim za implementaciju LAP-a, koji će biti formiran nakon usvajanja LAP-a i koji će redovno informisati Sekretara Sekretarijata za opštu upravu i društvene djelatnosti, predsjednika Opštine, kao i lokalni parlament, o svim relevantnim činjenicama vezanim za implementaciju LAP-a.

Nakon usvajanja, LAP će biti dostavljen Timu za implementaciju LAP-a, kao i drugim nosiocima aktivnosti, tj.nadležnim jedinicama lokalne uprave i instucijama koje će biti zadužene za njegovu primjenu. Nosioći aktivnosti će biti u obavezi da blagovremeno i valjano dostavljaju informacije iz oblasti svog djelovanja Timu za implementaciju LAP-a. Ove informacije će biti razmatrane na polugodišnjem nivou i sumirane u godišnjim izvještajima o sprovođenju LAP-a. Nalaz evaluacije predstavljaće sastavni dio godišnjeg izvještaja i pripremaće se na participativan način, uz učešće lokalnog romskog stanovništva i nevladinih organizacija. Za pripremu izvještaja o realizaciji LAP-a biće zadužen Tim za implementaciju LAP-a u saradnji sa Sekretarijatom za opštu upravu i društvene djelatnosti, koje je nadležno za nadzor nad sprovođenjem i evaluaciju LAP-a.

Decembar 2012.godine